

BILTEN FINHED PROJEKTA

Izdanje br. 3

01/12/2013

FINANCING *Higher* ED

U ovom broju:

- O FINHED projektu P.1
- Studijska poseta Univerzitetu u Gentu P.2
- Finansiranje visokog obrazovanja u Federaciji BiH P.3
- Finansiranje visokog obrazovanja u Rep. Srpskoj P.4
- Planirane aktivnosti u narednom periodu P.5

ŠTA JE FINHED PROJEKAT?

„Ka održivom i jednakopravnom finansiranju visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji“ (Towards sustainable and equitable financing of higher education in Bosnia and Herzegovina, Montenegro and Serbia) ili skraćeno FINHED je projekat koji se realizuje u okviru programa TEMPUS Evropske unije i regionalnog je karaktera. Projekat ima za cilj da doprinese efikasnijem, efektivnijem i jednakopravnijem sistemu finansiranja visokog obrazovanja u zemljama Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji. Konkretnije, u okviru projekta se nastoji da se najpre sveobuhvatno analiziraju postojeći modeli sistemskog i institucionalnog finansiranja, kao i dostupnosti i jednakopravnosti visokog obrazovanja u ovim zemljama. Ovo, između postalog i podrazumeva da će u okviru ovog projekta naše zemlje po prvi put učestvovati u međunarodnoj komparativnoj studiji o socijalnoj dimenziji u visokom obrazovanju – [EUROSTUDENT](#).

U drugoj fazi projekta, partneri će, zajedno sa drugim relevantnim akterima u domenu visokog obrazovanja, raditi na razvoju sistemskog (“policy”) okvira za obezbeđivanje efikasnijeg, efektivnijeg i jednakopravnijeg sistema visokog obrazovanja u ove tri zemlje, kao i na razvoju modela institucionalnog finansiranja koji se zasnivaju na pametnoj diverzifikaciji izvora prihoda. Paralelno sa ovim aktivnostima, partneri iz regiona će se upoznavati sa postojećim politikama i praksama u zemljama EU, a pre svega zemalja iz kojih dolaze partneri na projektu – Belgije, Engleske, Finske i Slovenije.

Projekat spada u kategoriju takozvanih strukturnih projekata, što znači da u njemu pored univerziteta učestvuju i sva nadležna ministarstva iz regiona.

Projekat će trajati do oktobra 2015. godine.

IMPRESUM

BILTEN FINHED PROJEKTA
Izdanje treće
01/12/2013

Izdavač

**Dr Nevenka ŽARKIĆ
JOKSIMOVIĆ**

--

Koordinator projekta

KONTAKT

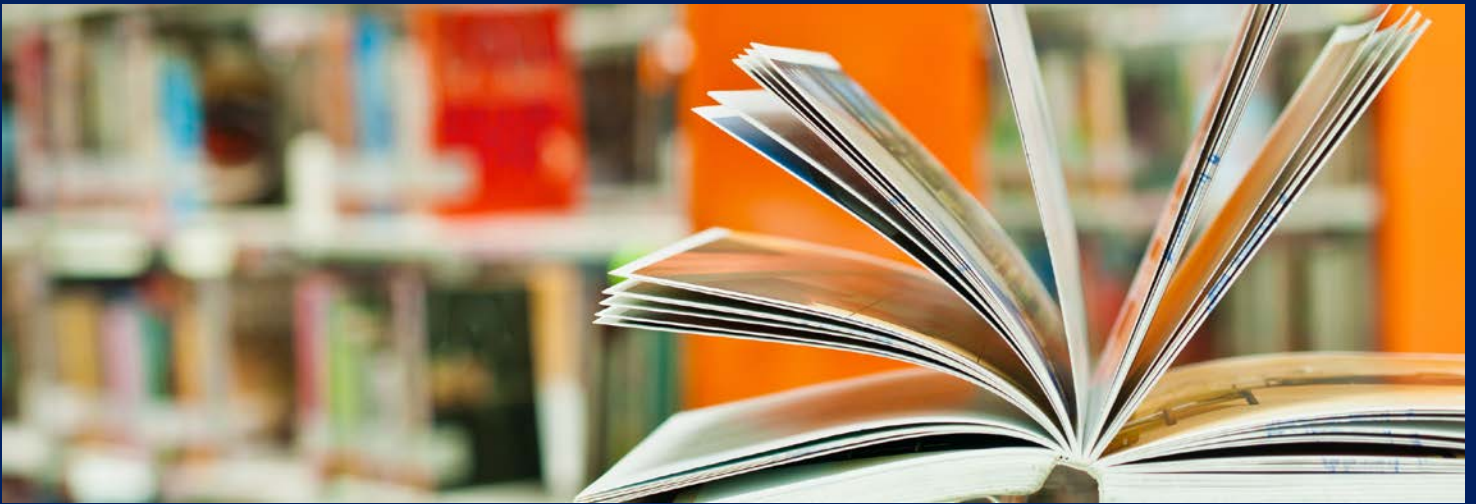
Miloš MILOSAVLJEVIĆ

Administrativni Koordinator
Univerzitet u Beogradu | Srbija

--

A: Jove Ilića 154, 11000 Beograd

E: secretariat@finhed.org

STUDIJSKA POSETA UNIVERZITETU U GENTU

Studijska poseta Univerzitetu u Gentu (Belgija) održana je sredinom novembra 2013. godine.

Tokom tri radna dana učesnici studijske posete upoznali su se sa modelima finansiranja Univerziteta u Gentu, načinima prikupljanja finansijskih sredstava sredstava kao i modelima finansiranja naučnog rada i istraživanja. Tokom posete, predstavnici partnerskih institucija projekta FINHED učestvovali su u diskusijama sa kolegama sa Univerziteta u Gentu, zajedničkim

radionicama i individualnim konsultacijama sa menadžmentom Univerziteta. Tokom posete održan je i drugi sastanak Upravnog obora projekta kao i treći sastanak stručne grupe.

Univerzitet u Gentu

Univerzitet u Belgiji (UGent) je jedan od najvećih flandrijskih univerziteta. Univerzitet je osnovao kralj Willem I 1817. godine. Od 1930. godine nastanva se drži na holandskom jeziku. Na Univerzitetu se održavaju bečelor, master i doktorske studije sa 6800 studenata i preko 600 zaposlenih. Univerzitet se sastoji od 11 fakulteta na kojima se sprovodi 81 bečelor i 140 master programa, od čega je 40 master programa na engleskom jeziku. Doktorske studije organizovane su na pet katedri na kojima je oko 30% studenata iz drugih država Evrope i sveta. Rektor Univerziteta u Gentu je Anne De Paepe..

FINANSIRANJE VISOKOG OBRAZOVANJA U FEDERACIJI BiH

Intervju sa Zlatanom Buljkom,
stručnim savjetnikom za
reformu visokog obrazovanja i
međunarodnu saradnju

Šta karakteriše model finansiranja visokog obrazovanja u Federaciji BiH?

Od završetka rata pa do danas, Bosna i Hercegovina se suočava sa nizom problema u sistemu obrazovanja. Ustavno uređenje BiH, različite politike proistekle iz različitih zakonskih regulacija i nedovoljne nacionalne usklađenosti u obrazovanju na državnom, entitetskom nivou, kao i u Distriktu Brčko, dovode do različitog odnosa prema obrazovanju i obrazovnoj politici. Zakonska uređenja su raznolika, finansiranje visokog obrazovanja se obavlja na različite načine, veliki broj nastavnog osoblja je na početku, tokom i poslije rata napustio Bosnu i Hercegovinu. U javnom i privatnom sektoru dolazi do povećanja broja fakulteta i univerziteta, tako da je u ovom trenutku u Federaciji Bosne i Hercegovine licencirano 6 javnih univerziteta i veći broj privatnih visokoškolskih ustanova (9

univerziteta i 5 visokih škola), na kojima 95,5% studenata studira prema reformisanom Bolonjskom procesu.

Kako sistem u visokom obrazovanju još uvijek nije definisan minimalnim zajedničkim standardima usaglašenim na svim nivoima vlasti, otvara se prostor za heterogenost i devijacije u načinu rada uz nepoštovanje osnovnih ljudskih prava, prava na obrazovanje, narušavanja integriteta i autonomije akademske zajednice u BiH, te dovodi u pitanje kvalitet akademskog, naučnoistraživačkog i univerzitetskog života.

Nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine u obrazovanju određene su njenom odgovornošću za osiguranje prava na obrazovanje. Shodno tome i zakonskim odgovornostima u oblasti obrazovanja, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke vrši upravne, stručne i druge poslove, te saraduje i koordinira aktivnosti sa kantonima. Kao ključne, prepoznaju se uloga i funkcije ovog Ministarstva na planu dogovaranja i osiguranja efikasnog koordiniranja aktivnosti obrazovnog sektora u Federaciji BiH, te pružanja stručne i druge podrške kantonima za uspješnu implementaciju politika djelovanja dogovorenih na nivou Bosne i Hercegovine.

Finansiranje visokog obrazovanja u Federaciji Bosne i Hercegovine spada u nadležnost kantonalnog nivoa vlasti i ima karakteristike decentralizovanog i fragmentiranog modela. Federacija BiH dodjeljuje sredstva kantonima prema dogovorenoj formuli, ali formula za dodjelu kantonalnih prihoda ne sadrži odredbu za finansiranje visokog obrazovanja, a i sam teret finansiranja visokoškolskih ustanova podijeljen je nejednako po kantonima

NAJVEĆI IZAZOVI

U Strateškim pravicima razvoja visokog obrazovanja u Federaciji BiH od 2012. do 2020. godine predložili smo tri ključne mjere za poboljšanje finansiranja visokog obrazovanja u Federaciji BiH. kao prvo, one podrazumijevaju izmjenu sistema kantonalnog finansiranja visokog obrazovanja u Federaciji BiH kako bi se suzbila pogrešna raspodjela sredstava među kantonima, a istovremeno uzeo u razmatranje složeni institucionalni kontekst BiH. Tokom javne rasprave o nacrtu dokumenta, pojedini univerziteti izrazili su spremnost i volju da se otvori proces prenosa nadležnosti nad visokoškolskim ustanovama u oblasti finansiranja sa kantonalnog na nivo Federacije BiH. Osim toga, potrebno je stvoriti kombinovani sistem finansiranja koji će uvažiti i finansiranje po studentu, čime finansiranje ne bi bilo zasnovano na ulaznim troškovima, već na broju studenata te uspostaviti bolji proces planiranja i raspodjele sredstava putem razvijanja Srednjoročnog okvira rashoda (SOR-a) za sektor visokog obrazovanja. Ministarstvo se zalaže i za finansijsku autonomiju koja omogućava primanje i upravljanje sredstvima iz bilo kojeg zakonitog izvora. Ovaj oblik autonomije ujedno predstavlja veliku odgovornost visokoškolskih institucija, kvalitetno upravljanje i transparentnu upotrebu finansija.

Međutim, promjena sistema tekućeg finansiranja visokog obrazovanja u Federaciji BiH ne rješava akutnu potrebu za investicijama u visoko obrazovanje. Zastarijevanje postojeće naučne i nastavne opreme, mala ulaganja na godišnjem nivou u obnavljanje i nabavke nove opreme, energetska neefikasnost, i drugi problemi vezani za nizak nivo investicija u sektor visokog obrazovanja su dominantni.

OČEKIVANJA OD FINHED PROJEKTA

Ministarstvo očekuje potpuno ostvarenje svrhe projekta, odnosno jačanja lokalnih kapaciteta za adekvatno rješavanje ključnih pitanja finansiranja visokog obrazovanja i pravičnosti u tri projektne zemlje, razvoj okvira politike za učinkovitije, djelotvornije i pravičnije sisteme visokog obrazovanja i univerzitetskih modela financiranja. Također, ključno je i učešće BiH u EUROSUDENT istraživanju po prvi put na osnovu kojeg će se dobiti jasna slika o socijalnoj dimenziji visokog obrazovanja i omogućiti usporedba s ostalim evropskim zemljama, a kojem će Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke dati svoju punu podršku i raspoložive resurse.

DOBRE I LOŠE STRANE POSTOJEĆEG MODELA

Glavni problemi u području finansiranja visokog obrazovanja u Federaciji BiH je, prije svega, kantonalno finansiranje koje ne uzima u razmatranje porijeklo studenata, u smislu da je najteži finansijski teret stavljen na kantone koji imaju univerzitete/studijske programe koje upisuje veći broj studenata (npr. Sarajevo) sa samo ograničenim doprinosima kantona bez univerziteta, iako studenti također dolaze iz tih kantona da studiraju negdje drugo. Uočili smo da je problem i raspodjela budžeta na bazi ulaznih troškova koji ne uzimaju u razmatranje bilo kakav princip optimalne raspodjele budžeta. Budžet je, uglavnom, planiran na osnovu troškova plata i doprinosa zaposlenih koji predstavljaju skoro 90 % ukupnih troškova. Ovakav pristup potaknut na bazi ulaznih troškova ogromna je prepreka poboljšanju kvaliteta visokog obrazovanja s obzirom da nije zasnovan na indikatorima uspjeha ili dostignućem unaprijed dogovorenih ciljeva. Osim toga, trezorski sistem, trenutno u primjeni na tri javna univerziteta, bez efikasnog upravljanja rashodima, također ne doprinosi mjerenju rezultata, isplativom postizanju ciljeva, ili bilo kakvim drugim indikatorima kvaliteta visokog obrazovanja i istraživačkog rada na univerzitetskim institucijama. Autonomija univerziteta u raspolaganju dodijeljenim (budžetskim), zarađenim i/ili na drugi način ostvarenim prihodima zvanična je propagirana platforma Evropske asocijacije univerziteta, a također je kriterij, mjerilo i uslov u Evropskim sistemima akreditacije visokoškolskih ustanova. I na kraju, niska unutrašnja efikasnost bez uzimanja u razmatranje efikasnosti visokoškolskih ustanova, vodeći se činjenicom da se 43% budžeta troši na studente koji odustanu od studiranja i nikada ne završe školovanje (oko 50% studenata). Godišnja stopa studenata koji odustanu od studiranja i onih koji ponavljaju studije je znatna (13%, odnosno 24%). U proteklom periodu, za studente koji završe studij, u prosjeku je bilo potrebno 7 godina da se završi četverogodišnji program. Stopa odustajanja od studija je izuzetno visoka jer ne postoje finansijski poticaji da bi univerziteti stimulirali uspjehe studenata i efikasnije upravljali nastavnim procesom

FINANSIRANJE VISOKOG OBRAZOVANJA U REPUBLICI SRPSKOJ

Intervju sa Vladom Davidovićem, savjetnikom za visoko obrazovanje Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske

Šta karakteriše model finansiranja visokog obrazovanja u Republici Srpskoj?

Model finansiranja visokog obrazovanja u Republici Srpskoj je zasnovan na mehanizmu utvrđivanja iznosa za finansiranje javnih visokoškolskih ustanova u pregovaračkom postupku donošenja Budžeta Republike Srpske za svaku kalendarsku godinu, kroz koji se vremenom povećava ukupan iznos izdvojenih sredstava za finansiranje visokog obrazovanja. U tom smislu svi budžetski korisnici, u ovom slučaju univerziteti i visoke škole izjašnjavaju se o svojim potrebama ispostavljajući svoje zahtjeve za sredstvima resornom ministarstvu i Ministarstvu finansija. Polazna osnova za pregovore su budžeti planirani i ostvareni u prethodnom periodu, i ograničenost ukupnih budžetskih sredstava na nivou Republike . U Republici Srpskoj univerziteti su integrisani. Fakulteti i instituti su organizacione jedinice i nemaju svojstvo pravnog lica. Nakon što se usvoji budžet univerziteta sredstva se dalje planiraju za potrošnju prema stanju po organizacionim jedinicama.

Sredstva za subvecionisanje smještaja i ishrane studenata obezbjeđuju se na posebnim pozicijama u budžetu Republike Srpske s obzirom da se radi o pravnim licima koja samostalno obavljaju djelatnost usluga smještaja i ishrane studentima, dok se sredstva za studentsko organizovanje, stipendije studentima prvog drugog i trećeg ciklusa studija, stipendije studentima koji studiraju u inostranstvu, pomoći studentima deficitarnih zanimanja i pomoći za međunarodnu razmjenu studenata, obezbjeđuju se na posebnim pozicijama okviru budžeta Ministarstva prosvjete i kulture. Sva sredstva koja se dodjeljuju studentima kroz sistem stipendija i različitih vrsta pomoći su nepovratna.

Dirketna pomoć putem dodjele stipendija po unaprijed utvrđenim kriterijuma u postupku javne konkurencije, dodjenjuje se ukupno 1.000 stipendija. U akademskoj 2012/13. godini u studentskim centrima smješteno je 2666 studenata, odnosno oko 10% studenata koji studiraju na javnim visokoškolskim ustanovama, koje studenti ostvaruju putem javne konkurencije. Svi studenti imaju pravo na subvencionisanu ishranu Proces obezbjeđenja i izdvajanja sredstava u budžetu Republike za istraživanje i nauku je u nadležnosti Ministarstva nauke i tehnologije. Investicione aktivnosti i aktivnosti usmjerene na razvoj javnih visokoškolskih ustanova, ne finansiraju se direktno iz budžeta Republike Srpske već se sredstva za te namjene obezbjeđuju kroz domaće i međunarodne razvojne i kreditne fondove.

OČEKIVANJA OD FINHED PROJEKTA

Očekivanja su da projekat u potpunosti ispuni postavljene ciljeve i sa svoje strane da doprinosi obezbjeđivanju efikasnijeg i jednakoopravnijeg finansiranja visokog obrazovanja u partnerskim zemljama, odnosno da ponudi odgovore na pitanja koje su sličnosti i razlike, prednosti i nedostaci, u sistemima finansiranja visokog obrazovanja u partnerskim zemljama, kroz njihovu sveobuhvatnu analizu. Sprovedenje po prvi put u Republici Srpskoj EUROSTUDENT 5 ankete, koja za svoj predmet ima socijalnu dimenziju visokog obrazovanja, i njeno pozicioniranje u komparativnoj studiji zemalja učesnica u anketi, pružiće bez sumnje značajnu pomoć u rasvjetljavanju problema finansiranja visokog obrazovanja.

DOBRE I LOŠE STRANE POSTOJEĆEG MODELA

Definisanje ukupnog obima budžetskih sredstava i načini njihove raspodjele su unaprijed definisani kroz dokument okvirnog budžeta Republike Srpske koji predstavlja srednjoročni plan budžeta Republike, što javnim visokoškolskim ustanovama omogućava stabilno i sigurno planiranje prihoda. S druge strane, ukupna finansijska sredstva u sistemu visokog obrazovanja nisu dovoljna za provođenje svih investicionih i razvojnih aktivnosti, potrebnih za dostizanje ciljeva visokog obrazovanja shodno principima Bolonjske deklaracije. Postojeći nivo izdvajanja finansijskih sredstava nije dovoljan za davanje potpune podrške svim dinamičnim procesima u oblasti visokog obrazovanja, i za finansiranje svih aktivnosti neophodnih za ostvarenje postavljenih opštih ciljeva povećanja broja stanovništva sa završenim visokim obrazovanjem i povećanja kvaliteta u oblasti visokog obrazovanja.

NAJVEĆI IZAZOVI

Potrebno je pronaći odgovore na pitanja na koji način doći do povećanja ukupnih finansijskih sredstava za oblast visokog obrazovanja, obezbjeđujući istovremeno njihov stabilan i nesmetan porast i efikasnu i transparentnu alokaciju raspoloživih sredstava. Sadašnji sistem planiranja finansiranja baziran je na ulaznim podacima, i na transparentnosti u registraciji troškova koji su postignuti kroz uvođenje trezorskog poslovanja. Karakteristika prethodnog višegodišnjeg perioda je permanentni rast u izdvajanju budžetskih sredstava za javne visokoškolske ustanove. Međutim, u budućnosti je potrebno raditi na povećanju efikasnosti javnih visokoškolskih ustanova kroz mjerenje ishoda i uspostavljanje sistema indikatora uspješnosti, odnosno, kroz uvođenje odgovornosti za rezultate sprovođenja odgovarajućih politika što trezorski sistem sam po sebi ne može obezbijediti bez paralelnog razvoja i drugih instrumenata kontrole.

EUROSTUDENT ISTRAŽIVANJE

EUROSTUDENT - istraživanje o socijalnoj dimenziji studiranja.

Krajem novembra 2013. godine održan je pripremni EUROSTUDENT seminar u organizaciji Centra za obrazovne politike i Nemačkog centra za istraživanja u visokom obrazovanju (DZHW). Na seminaru se raspravljalo o organizacionim aspektima sprovođenja EUROSTUDENT istraživanja kao i o budućim aktivnostima u okviru EUROSTUDENT konzorcijuma.

U toku su pripreme za sprovođenje EUROSTUDENT istraživanja u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji. Od istraživanja se očekuje da će po prvi put dati pouzdane podatke o socijalnoj dimenziji studiranja u ove tri države na osnovu čega će biti formulisane preporuke za izmene modela finansiranja. Očekuje se da će u istraživanju učestvovati preko 13000 aktivnih studenata iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije. EUROSTUDENT istraživanje u Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori sprovodi Centar za obrazovne politike (COP), a u Srbiji Univerzitet u Novom Sadu u saradnji sa COP-om.

AKTIVNOSTI U NAREDNOM PERIODU

Studijska poseta Univerzitetu u Juvaskuli - Za kraj marta 2014. godine planirana je studijska poseta Univerzitetu u Juvaskuli (Finska). Očekuje se da će tokom posete biti analizirani modeli finansiranja finskih univerziteta kao i praksa sprovođenja istraživanja i prikupljanja podataka u cilju formulisanja politika zasnovanih na pouzdanim podacima. Tokom posete biće održan i treći upravni odbor projekta kao i sastanak stručne grupe projekta.

BILTEN PRIPREMILI:

Dr Slađana BENKOVIĆ
Zamenik koordinatora projekta
Univerzitet u Beogradu

--

A: Jove Ilića 154,
11000 Beograd | Srbija
E: secretariat@finhed.org

Miloš MILOSAVLJEVIĆ

Administrativni koordinator projekta
Univerzitet u Beogradu

--

A: Jove Ilića 154,
11000 Beograd | Srbija
E: secretariat@finhed.org

BILTEN FINHED PROJEKTA

Izdanje treće
01/12/2013

UNIVERZITET U BEOGRADU

Studentski trg 1
11000 Beograd
SRBIJA

FINHED kontakt:
<http://www.finhed.org>
secretariat@finhed.org